

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В САМОСТІЙНІЙ РОБОТІ

Гохман Олександр Рафаїлович

д.ф-м.н., професор

Ємельянова Дар`я Володимирівна

к.п.н., доцент

Тадеуш Ольга Харлампіївна

к.ф-м.н., доцент

Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Вступ. На сучасному етапі освіти інформатизація стала державною політикою. Залучення здобувачів освіти до використання нових інформаційних технологій навчання (НІТН) надає можливість якомога швидше збирати, зберігати, накопичувати, аналізувати, передавати інформацію, отримувати доступ до найновіших відкриттів та теорій. Активне впровадження в навчальний процес ідей комп'ютерного навчання дало новий поштовх до перебудови процесу навчання на самостійну роботу. В умовах кредитно-трансферної системи навчання самостійна робота, як основний компонент освітнього процесу, створює надійне підґрунтя для диференціації та індивідуалізації навчання, формування у здобувачів освіти власних поглядів і переконань, змінює характер пізнавальної діяльності: відтворення й закріплення знань, формування умінь і навичок відбувається у процесі самостійної роботи, яку постійно спонукає, контролює і коригує викладач. Студент займає позицію суб'єкта навчальної діяльності, здобувача знань, генератора навчально-професійних ідей.

Отже, можна виділити деякі педагогічні завдання впровадження НІТН в самостійну роботу: інтенсифікація самостійної діяльності, підвищення її ефективності та якості; розвиток творчого потенціалу здобувачів освіти, їх здібностей до самостійних дій; розвиток умінь експериментально-

дослідницької та пізнавальної діяльності; формування інформаційної культури.

Мета. Мета дослідження полягала у створенні умов для залучення майбутніх учителів гуманітарних дисциплін до ефективного використання НІТН в освітньому процесі як засобу забезпечення можливостей щодо підвищення ефективності самостійної роботи, використання всіх її переваг і можливостей; необхідності показати, що активне впровадження в освітній процес ідей комп'ютерного навчання дає новий поштовх до розвитку теоретичних і практичних умінь, пов'язаних із формуванням готовності до самостійної роботи і до перебудови системи освіти відповідно до компетентнісного підходу.

Матеріали і методи. Специфіка підготовки здобувачів освіти, які готуються за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література), полягає в необхідності обробляти і засвоювати велику кількість інформації в друкованому та електронному вигляді. Водночас, як показали наші спостереження, студенти зазначеної спеціальності часто зверталися до бібліотеки друкованих видань і рідко – до електронної бібліотеки університету. Не можна обходити увагою обмеженість комп'ютерної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури.

З метою визначення рівня підготовки майбутніх учителів української філології щодо навичок роботи з програмами Office Word, Office Excel, PowerPoint, а також роботи в Інтернеті, які, на нашу думку, є найбільш актуальними застосуваннями при підготовці гуманітаріїв, було проведено тестування студентів за спеціально складеними тестами. В тестуванні брало участь 45 майбутніх учителів української мови і літератури. Тести перевірки навичок роботи з комп'ютерними програмами склалися з 24 запитань до кожної програми. За правильну відповідь виставлявся один бал, за неправильну – 0 балів. Тобто кількість балів за показниками для кожної комп'ютерної програми змінювалась у межах від 0 до 24, загальна кількість балів за чотирма визначеними програмами знаходилась в інтервалі від 0 до 96 балів. Вибір інтервалів при угрупованні розподілу здобувачів освіти за рівнями загальних

знань і навичок роботи з комп'ютером і призначення його основних складових здійснювався на основі методики, згідно якої середній рівень визначався 25%-м відхиленням оцінки від середнього за діапазоном оцінок балу. Тоді оцінка з інтервалу від $R(\min)$ до $0,25 R(\max)$ дозволяла констатувати низький рівень навичок роботи з комп'ютером. Середній рівень знань комп'ютерних програм відповідав сумі балів у діапазоні від 25 % до 75% максимально можливих. Про високий рівень навичок роботи з комп'ютерними програмами свідчили оцінки, що перевищували 75% максимально можливих (таблиця 1.).

Таблиця 1

Техніка визначення рівнів підготовки студентів до роботи з комп'ютерними програмами

<i>Рівень</i>	Низький	Середній	високий
За кожен з програм			
Бали	0-6	7-18	19-24

Результати анкетування показали, що найкраще здобувачі освіти були здатні до роботи в Інтернеті, найменш підготовленими виявилися до використання програми *Excel* (низький рівень – 72%). Деяко краща ситуація спостерігалася при оцінюванні рівня підготовки за програмами *Word* і *Power Point*: від 30 до 40% студентів мали середній рівень підготовки за цими програмами, і тільки незначна кількість студентів (4-8 %) відповідали високому рівню підготовки, суттєва частина студентів (більше 40%) знаходилася на низькому рівні підготовки до роботи з комп'ютерними програмами *Microsoft Office* такими як *Word 2010*, *Excel*, *PowerPoint*.

Перевірка стану успішності здобувачів освіти, які брали участь у тестуванні, показала, що більшість з тих, хто перебував на низькому рівні комп'ютерної підготовки, мали низький рівень успішності. Можна припустити, що однією з причин низької успішності таких студентів є недостатня загальна підготовка до самостійної роботи з використанням НІТН. Ми вважали, що

професійна підготовка майбутніх учителів гуманітарних дисциплін повинна передбачати достатній рівень володіння новими інформаційними технологіями, вільне володіння Інтернетом та комп'ютерними програмами на рівні користувача.

Зафіксований стан підготовки майбутніх учителів до роботи з комп'ютером свідчив про необхідність вживання заходів щодо підвищення рівня готовності до використання комп'ютерних програм Word 2007, Excel, PowerPoint та Інтернет у навчальній та науковій роботі і, зокрема, що актуально, в самостійній роботі.

Практика викладання англійської мови на немовних спеціальностях свідчить про недостатню ефективність процесу навчання. Причиною такої ситуації може бути низький рівень вихідних знань, незначна кількість аудиторних занять та неефективна самостійна робота. Компенсувати низький рівень вихідних знань і незначну кількість аудиторних годин може тільки активна самостійна робота. Тому посилення ролі самостійної роботи при навчанні іноземної мови є одним з найактуальніших аспектів модернізації педагогічної освіти.

У такій ситуації разом з традиційними методами навчання було використано нові інформаційні технології, які мали очевидні переваги перед традиційними методами навчання, а саме, сприяли об'єднанню гуманітарного і природничо-наукового знання, що надавало можливості практичної реалізації обох тенденцій сучасної педагогіки вищої школи – гуманітарної і технологічної. Однією з особливостей оновлення підготовки майбутнього філолога вважаємо забезпечення інтеграційного зв'язку мовної та інформаційної підготовки через використання педагогічних можливостей НІТН у процесі іншомовної підготовки.

Підключення університету до мережі Wi-Fi, наявність електронної бібліотеки відкрили широкі перспективи у використанні НІТН у навчанні. Доступ до фондів програмних навчальних засобів, призначених для вільного поширення в освітніх організаціях, використання комп'ютерних баз даних,

автоматизованих бібліотечних систем, матеріалів теле- і відеоконференцій надало можливість отримувати інформацію за допомогою каталогів пошукових серверів, значно підвищити інформаційну насиченість процесу навчання іноземної мови і, як наслідок, викликати інтерес та підвищити пізнавальну активність студентів. Навчання англійської мови із застосуванням комп'ютера сприяло підготовці майбутнього вчителя-гуманітарія, який володіє навичками використання НІТН.

Користування всесвітньою мережею Інтернет стає необхідною умовою отримання і передавання інформації. Значна частина інформації в мережі Інтернет надана англійською мовою. Отже, навчання англійської мови із застосуванням НІТН сприяло підготовці такого вчителя української мови і літератури, який одночасно володіє англійською мовою і навичками використання сучасних інформаційних технологій. Важливою перевагою застосування НІТН у самостійній роботі була також можливість організації відкритого навчального мовленнєвого середовища, що наближалось за автентичністю та інтенсивністю мовного спілкування до реальної комунікації і якого складно досягти за допомогою традиційних засобів навчання. Наступним позитивним моментом використання НІТН при навчанні англійської мови можна вважати конструктивно зумовлений індивідуалізований характер навчання, що є актуальним в роботі з великими за наповнюваністю групами при наявності різного початкового рівня володіння англійською мовою, різними мірами мотивації та сформованості вмінь і навичок самостійної роботи, психофізіологічними особливостями здобувачів освіти. Крім того, слід зазначити, що майбутні вчителі при використанні НІТН у самостійній роботі знаходилися в умовах більшого емоційного комфорту, отримували можливість усвідомлено сформулювати особистісно значущі цілі, вибрати власний маршрут навчання іноземної мови з урахуванням особливостей сприйняття, когнітивного стилю і психофізіологічних характеристик, скористуватися будь-якими доступними джерелами інформації, самостійно контролювати своє просування по курсу дисципліни.

Майбутнім українським філологам, як вже зазначалося, в процесі навчання для виконання самостійної роботи необхідно опрацьовувати значні обсяги навчальних та наукових літературних джерел, уміти швидко і якісно знаходити інформацію, обробляти й презентувати її, що зумовлюється специфікою цих спеціальностей. Використання НІТН надавало можливість відійти від традиційного пасивного споглядального характеру засвоєння інформації і навчитися володіти активними прийомами самостійного пошуку, збору, обробки, аналізу та синтезу інформації, отримати знання, вміння та навички інформаційного самозабезпечення з навчальної і науково-дослідної діяльності. Використання комп'ютера дозволяло реалізувати такі дидактичні принципи навчання, як наочність, доступність, посиленна складність, системність, перехід від навчання до самоосвіти, позитивне емоційне тло навчання, зв'язок теорії з практикою, а також методичні принципи: новизна, урахування мотивації, комунікативність, комплексність, диференційованість, системність.

Результати і обговорення. На підставі результатів проведеного експерименту ми дійшли висновку щодо необхідності підвищення рівня навичок використання комп'ютерних технологій в процесі самостійної діяльності. Тому було визнано за доцільне надати студентам допомогу в освоєнні найбільш затребуваних застосувань програми Microsoft Office, таких як: Word, Excel, Power Point, навчити студентів користуватися цими програмами, а також Інтернетом для пошуку інформації та роботи з поштою. З цією метою було розроблено і опубліковано навчально-методичний посібник «Довідник користувача комп'ютерних програм Microsoft Office та Internet».

Для формування готовності щодо використання застосувань програми Microsoft Office в самостійній роботі було проведено чотири заняття в режимі консультацій в комп'ютерних класах університету. Для перевірки засвоєння комп'ютерних програм використовувались розроблені тести і тестові завдання. Крім того, студенти повинні були виконати індивідуальні завдання різного рівня складності. Наприклад: здійснити введення, редагування і формування

тексту англійською мовою в програмі Word-2010; вставити спеціальні символи; розробити узагальнювальні таблиці та схеми з опрацьованого граматичного матеріалу; вставити в текст об'єкти WordArt; розробити опорний конспект, використовуючи програму Word-2010; створити презентацію заняття із застосуванням PowerPoint; знайти необхідну інформацію в Інтернеті за допомогою пошукової служби тощо.

Опрацювання навчально-методичного довідника суттєво підвищило рівень умінь і навичок з пошуку, обробки і презентації навчальної інформації й, тим самим, сприяло не тільки підвищенню предметних знань, умінь і навичок, але й професійній компетентності майбутнього вчителя-філолога, інтенсифікувало освітній процес, сформувало навички самостійного вивчення навчального матеріалу; здійснило ефективне поєднання нових і традиційних технологій навчання на основі використання НІТН; реалізувало інтерактивну взаємодію між всіма учасниками навчального процесу; спростило функції контролю за рівнем знань, умінь і навичок студентів.

Висновки. Розробка й впровадження в освітній процес навчально-методичного посібника «Довідник користувача комп'ютерних програм Microsoft Office та Internet» та залучення майбутніх учителів української мови та літератури до використання НІТН при навчанні англійської мови сприяло формуванню умінь і навичок самостійної роботи, в процесі якої здобувачі освіти займали позицію суб'єкта навчальної діяльності, здобувача знань, генератора ідей. Як наслідок, підвищився інтерес майбутніх учителів української мови і літератури до навчання англійської мови, активність на заняттях, що водночас, сприяло підвищенню результатів успішності.